

Bolygók

Vénusz - 1990

Megfigyelő	rajz	egyéb észl.	műszer
Babcsán Gábor (Budapest)	1	I	8 L
Bozány Imre (Csitár)	2		10 T
Kocsis Antal (Balatonkenese)	2	I	5 L
Petrovics Péter (Budapest)	10	I, SZ	5 L
Vicián Zoltán (Héhalom)	2	I	25 T

Használt rövidítések: L= refraktor, T= reflektor, C= színbecslés, CM= CM-átmenet mérés, I= intenzitásbecslés, SZ= szűrő használata, F= fotó.

A Vénusz hajnali láthatóságait nem nagyon kedvelik az amatőrök, így volt ez legutóbb is. Csupán Petrovics Péter érdemel dicséretet, hiszen nem sajnálta a fáradságot, és többször végzett korán reggel észlelést.

A szórványos észlelések alapján csak pillanatképeket adhatunk a bolygóról, amely mindig nehéz alany a vizuális megfigyelők számára, jókora teret adva a szubjektivitásnak.

Az egyik legizgalmasabb vénuszi jelenség az elméleti és a megfigyelt fázis közötti különbség, az ún. Schröter-effektus. Az alábbi táblázat mutatja a vizuális becsléseket, zárójelben az előrejelzések olvashatók:

Február 5. és 6.	10%	(14%)
Február 20.	32%	(32%)
Március 3.	22%	(23%)
Március 28.	46%	(48%)
Április 2.	47%	(50%)
Május 5.	59%	(64%)

A becslések elkerülhetetlen szórása ellenére biztosan megállapítható, hogy a látható fényben megfigyelt fázis néhány százalékkal mindig kisebbnek mutatkozott az elméletinél. Ugyanilyen előjelű eltérés volt a Vénusz előző, esti láthatóságánál, de annak értéke nagyobb volt a mostaninál (l. Meteor 90/4. 22. o.). A Schröter-effektus rejtélyes, láthatóságról láthatóságra változó viselkedése további vizsgálatokat kívánna. A dichotómia időpontját április elsejére jelezték előre. Április másodikán Vicián még csak 47%-os fázist becsült. A többi — nagyon hézagos — megfigyelést is figyelembevéve a dichotómia valószínűleg április 7. körül lehetett (+ 2–3 nap).

A Vénusz szarvai. Kisebb fázisoknál a bolygó elkeskenyedő részének túlnyúlásait, a "szarvakat" szinte minden rajzon feltüntették az észlelők — tehát könnyen látható jelenség volt. Február 5-én Petrovics Péter, majd másnap Vicián Zoltán az északi szarvat egybehangzóan nagyobbak látta a délinél. (Ezzel összefügghet, hogy a későbbiekben látható pólussapkák közül az északi szintén feltűnőbben ragyogott a társánál.)

Sötét és világos területek. Csupán két rajz tüntet fel határozott kontrasztjelenségeket a Vénusz felhőzetén. Petrovics Péter március 19-én egy határozott, elnyúlt, fényes foltot látott a magasabb, északi szélességeken (ennek előző napokban is nyoma volt). Vicián pedig április másodikán egy "nagyon kontrasztosan és biztosan látszó sötét foltot" figyelt meg a felhőzetén. Ez kétségtelenül ritka élmény, már ami a folt könnyű megfigyelhetőségét illeti.

Pólussapkák. A sarki vidékek kifényesedését öt rajzon tüntették fel az észlelők — nagyobb fázis (35% felett) nem volt nehéz felfedezni nyugodt légkörnél. Kocsis és Babcsán március 28-án, illetve május 5-én készült rajza az NPC-t egybehangzóan fényesebbnek jelöli (9 int.) mint a déli párját (8 int.). Sőt, Vicián a dichotómia előtt készült rajzán az SPC határozottan el sem válik a bolygó többi területétől.

Terminátor anomáliát egyetlen rajz sem ábrázol. Ez az előző láthatóság alatt is a legnehezebben megfigyelhető vénuszi jelenség volt, az észlelést általában megnehezítő hullámzó képalkotás miatt.

E vázlatos feldolgozás alapján is nyilvánvaló, hogy a Vénusz a hajnali láthatóság alatt is meghálálja az érdeklődést. Remélhetően a következő esti láthatóság a lustábbak számára is meghozza a kedvet a folyamatos munkához!

BABCSÁN GÁBOR

Asztofotós pályázat

A Magyar Csillagászati Egyesület asztofotós pályázatot ír ki a csillagászati fényképezés amatőr művelői számára. A pályázat célja az asztofotósok munkáinak jobb megismertetése és ezen észlelési forma fejlesztése. Pályázatokon amatőr csillagászok és csoportok (szakkörök, klubok) egyaránt részt vehetnek a következő két kategóriában: állókamerás és vezetett felvételek. Egy szerző (csoport) kategóriánként legfeljebb öt felvétellel és egy sorozattal indulhat. Kizárólag papírképeket (színes vagy fekete-fehér) fogadunk el, méretbeli megkötés nélkül. Korábban közölt képek is beküldhetők. A zsűrizést az MCSE által felkért, a témában járatos hivatásos és amatőr csillagászokból álló bizottság végzi.

Minden felvétel hátoldalán kérjük feltüntetni a készítő nevét, a felvétel tárgyát, időpontját, az expozíció hosszát, a műszert (fényképezőgépet) és a használt filmet.

Díjazás: 1. díj: 1500 Ft-os vásárlási utalvány, 2. díj: 1000 Ft-os vásárlási utalvány, 3. díj: 500 Ft-os vásárlási utalvány. A két első helyezett ezenkívül filmeket és 1991-re szóló ingyenes Meteor-előfizetést is kap.

Valamennyi beérkezett felvételt bemutatjuk a nyilvánosságnak; a legjobbakat pedig közöljük a Meteorban.

Beküldési határidő: 1990. november 30.

A pályamunkákat a következő címre kérjük továbbítani (gondos csomagolásban): Magyar Csillagászati Egyesület, 1399 Budapest, Pf. 701/29. A pályamunkák e közlemény után folyamatosan leadhatók az MCSE hétfői titkársági ügyeletein az Uránia Csillagvizsgálóban.